

*Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).
Спеціальність – 281.
Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 4.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.4.21>

УДК 351

*В. О. Лабазюк,
аспірант кафедри євроінтеграційної політики,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-2075-3263>*

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

*V. Labazyuk,
Postgraduate student of the Department of European Integration Policy,
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

THE IMPACT OF THE EUROPEAN INTEGRATION POLICY ON THE DEVELOPMENT OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN UKRAINE

У статті розглядається шлях України до європейської спільноти та його вплив на реформу місцевого самоврядування. Підкреслюючи прагнення України до рівноправної співпраці з європейськими партнерами, дослідження акцентує важливість європейської інтеграції як національного пріоритету та розглядає європейську інтеграцію як багатогранний процес, що охоплює політичний, економічний і соціальний виміри.

Зосереджуючись на віхах євроінтеграційного вибору України, у статті йдеться про переговори та ратифікацію Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, підкреслюючи її стратегічне значення у формуванні комплексу соціально-економічних реформ. Крім того, він детально розглядає виклики та вимоги до переговорів щодо вступу України, особливо наголошуючи на важливості децентралізації.

У публікації оцінюється прогрес України в реформуванні місцевого самоврядування, відзначаються такі досягнення, як завершення територіальної організації влади та прийняття законодавства, що покращує надання послуг на рівні місцевого самоврядування. Також розглядаються сфери, які потребують вдосконалення, зокрема, питання підзвітності та баланс повноважень між центральними та місцевими органами влади.

Додатково, у статті аналізується програма фінансової підтримки України Європейським Союзом та її роль у сприянні структурним і економічним реформам, зокрема, в державному секторі та пріоритетних галузях. Приділено увагу виділяє узгодженість порядку денного реформ в Україні з цілями європейської інтеграції та підкреслює важливість ефективного впровадження для сталого економічного розвитку.

Резюмуючи, в статті також розкрито питання про Рамку переговорів для України, запропоновану ЄС, що окреслить принципи майбутніх переговорів, її вплив на розвиток місцевого самоврядування в нашій державі, зокрема в контексті узгодження внутрішніх реформ з європейськими стандартами та практикою.

This article delves into Ukraine's pursuit of European integration and its implications for local governance reform. Highlighting Ukraine's desire for equal cooperation with European partners, the study underscores the significance of European integration as a national priority. It examines European integration as a multifaceted process, encompassing political, economic, and social dimensions, and

explores its implications for democratization, economic development, and cultural integration within Ukraine.

Focusing on the milestones in Ukraine's journey towards European integration, the article discusses the negotiation and ratification of the Association Agreement with the European Union, emphasizing its strategic importance in shaping socio-economic reforms. Moreover, it scrutinizes the challenges and requirements for Ukraine's accession negotiations, particularly emphasizing the need for decentralization and regional policy reforms.

The article evaluates Ukraine's progress in local governance reform, acknowledging achievements such as the completion of territorial decentralization and the enactment of legislation improving service delivery in local self-government bodies. It also examines areas needing improvement, including the issue of accountability and the balance of powers between central and local authorities.

Additionally, the article discusses the European Union's financial support program for Ukraine, emphasizing its role in facilitating structural and economic reforms, particularly in the public sector and priority industries. It highlights the alignment of Ukraine's reform agenda with its European integration goals and underscores the importance of effective implementation for sustainable economic development.

Finally, the article anticipates the European Commission's proposal of a negotiating framework for Ukraine, which will delineate the principles guiding future accession negotiations. It concludes by emphasizing the critical role of local governance reform in Ukraine's European integration process and the imperative of aligning domestic reforms with European standards and practices.

Ключові слова: *європейська інтеграція, реформа місцевого самоврядування, децентралізація, переговори про вступ до ЄС, економічний розвиток*

Keywords: *European integration, Reform of local self-government, Decentralization, Negotiations on accession to the EU, Economical development*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Як європейська держава Україна проводить відкриту зовнішню політику та прагне до рівноправного та взаємовигідного співробітництва з усіма зацікавленими партнерами, виходячи, насамперед, із необхідності забезпечення безпеки, суверенітету та відновлення територіальної цілісності. Одним із головних принципів нашої зовнішньої політики є забезпечення інтеграції України в європейський політико-економічний і правовий простір шляхом набуття членства в Європейському Союзі [12].

Таке прагнення зрозуміле, оскільки Українська держава є європейською країною в географічному, геополітичному та історико-культурному відношенні і, відповідно, має розглядати вступ до ЄС як один із важливих національних пріоритетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження та публікації висвітлюють розвиток місцевого самоврядування в контексті європейських стандартів і практик. Вони наголошують на закономірності передачі ширшого кола повноважень, ресурсів і відповідальності від держави муніципалітетам, відповідно до принципів Європейської хартії місцевого самоврядування.

Так, значну увагу науковому дослідженню проблем місцевого самоврядування приділили вітчизняні та зарубіжні вчені, серед них: І. Артьомов, О. Батанов, М. Баймуратов, В. Бакуменко, В. Куйбіда, В. Копійка, І. Лопушинський, В. Мамонова, М. Орлів, О. Руденко, С. Стрельцов, та ін. Проте, враховуючи актуальність приєднання України до європейської сім'ї, існує потреба у подальших дослідженнях щодо імплементації європейських стандартів на рівні місцевого самоврядування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в аналізі впливу євроінтеграційної політики на розвиток місцевого самоврядування в Україні та спрямована на виявлення ключових аспектів цього процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейська інтеграція України є невід'ємною частиною інтеграції України у світовий політико-економічний та правовий простір, що передбачає її чітко виражену проєвропейську позицію. Цей напрям інтеграції забезпечує демократизацію суспільства шляхом [15, с. 287]:

- розвитку громадянського суспільства;
 - швидке проведення реформ ринкової економіки;
 - адаптація населення до західних інтелектуальних цінностей; -
- Запровадження цивілізованої поведінки в міжнародних відносинах;
- адаптація законодавства України до законодавства ЄС;
 - забезпечення прав людини;
 - економічна інтеграція та розвиток торгових відносин між Україною та ЄС;
 - політична консолідація та зміцнення демократії;
 - адаптація соціальної політики України до стандартів ЄС;
 - культурна, освітня, науково-технічна та регіональна інтеграція;
 - галузеве співробітництво та співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища тощо.

В. Копійка зазначає, що європейська інтеграція – це процес, за допомогою якого європейські держави та суспільства об'єднують політичні, економічні та соціальні структури в спільний комплекс; кінцевим продуктом цього союзу може бути формальний політичний та економічний союз або неформальна конфедерація штатів [10, с. 673].

Цю думку підтримують І. Артьомов та В. Стрельцов, які розглядають європейську інтеграцію як об'єктивний процес політико-правового та соціально-економічного об'єднання європейських держав внаслідок їх глибокої економічної взаємозалежності та взаємодоповнюваності національних економік [3, с. 286].

Україна на нинішньому етапі державного поступово наближає законодавство України до законодавчих актів Євросоюзу. Стартувала ця робота

ще в березні 2007 року, коли в рамках Плану дій Україна-ЄС розпочалися переговори між Україною та Європейським Союзом відносно укладення нової посиленої угоди на заміну Угоди про партнерство та співробітництво [18]. Після цієї дати відкрився тривалий переговорний процес, який завершився для нас успішно одночасною ратифікацією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС Верховною Радою України та Європейським Парламентом 16 вересня 2014 року.

Угода про асоціацію є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України, а за обсягом і тематичним охопленням – найбільшою міжнародною угодою з третьою країною, яку коли-небудь укладав Європейський Союз. Він визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС, заснований на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції» та є стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні. Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС, передбачена угодою, визначає правові основи вільного руху товарів, послуг, капіталу та, певною мірою, робочої сили між Україною та ЄС, а також регуляторне зближення і спрямована на поступове приєднання української економіки до внутрішнього ринку ЄС. 1 вересня 2017 року після тривалої ратифікації Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності.

14 грудня 2023 року лідери Європейського Союзу вирішили розпочати офіційні переговори щодо вступу України. Це є важливою віхою в євроінтеграції України, але попереду ще багато роботи, особливо в питаннях децентралізації та регіональної політики [20]. Так, для успіху переговорів Україна має виконати великий перелік вимог і нормалізувати державну політику щодо місцевого самоврядування.

Загалом реформи в рамках децентралізації вважаються одними з найуспішніших за всю історію незалежної України. Це підтверджує ефективність муніципалітетів в умовах війни, які у важкі часи повномасштабного вторгнення у 2022 році, в переважній більшості випадків, стали опорою держави, на чому наголошує і Єврокомісія.

Незважаючи на велику війну, сьогодні в Україні триває процес повноправного членства в європейській родині. Цей процес передбачає перехід на певні правила та процедури ЄС. Тут важливо зрозуміти деякі світоглядні установки, які ми маємо розвинути і наповнити реальним змістом, у центрі якого має бути людина і громадянин (рис. 1). Умовно це можна звести до тези: ми будуємо новий (відновлюємо зруйнований) міст не заради мосту, а для того, щоб на якісній основі скоротити шлях до отримання конкретного продукту (послуги). Інфраструктурні зміни в громаді, наприклад, ремонт доріг чи створення паркових зон – не матимуть сенсу, якщо людина залишиться сам на сам зі своїми проблемами. Все має будуватися довкола людини, державна політика має бути людиноцентричною. Держава і громада має стати місцем підтримки, місцем сили.

Рис. 1. Зміна парадигми державного управління, в зв'язку з набуттям Україною кандидатства до ЄС

Джерело: Розроблено автором на основі [17]

Кожен рівень публічної влади має свої специфічні повноваження, які він ефективно реалізує, не пригнічуючи повноважень інших. Кожен з них орієнтований на партнерство, а не на конкуренцію чи конфронтацію. Вибори до органів місцевого самоврядування є відкритими та вільними, формування

органів виконавчої влади є прозорим та зрозумілим, державна служба є професійною, вільною від політичного впливу та мотивованою.

Використання державних ресурсів на всіх рівнях управління має ґрунтуватися на розумінні того, що вони мають бути настільки ефективними, наскільки це можливо, і створювати краще життя для людей, аби поліпшити розвиток громад і територій у середньостроковій перспективі, не спотворюючи конкурентне середовище та не створюючи нових дисбалансів у розвитку.

Розвиток муніципальної території базується на визначенні вектора руху, ефективній стратегії та всіх впливаючих з неї документів (планів, програм, прогнозів, концепцій, тощо). Підготовка цих документів має здійснюватися в умовах широкого залучення, вивчення потреб та врахування інтересів різних груп населення. Кожен стратегічний документ повинен мати план/програму впровадження, що складається з чітких проектів впровадження, індикаторів досягнення цілей та системи моніторингу, оцінки та контролю. Усі плани/програми повинні мати конкретні джерела фінансування.

Згуртованість країни, регіону та громади є запорукою їх стабільності. Про це свідчить і війна, яка триває зараз. Тому планування розвитку та планування використання державних ресурсів має здійснюватися з урахуванням впливу на посилення згуртованості. Відкритість до суспільства, дотримання правил з уникнення конфлікту інтересів, мінімізація корупції, публічне звітування.

Війна позбавляє Україну людських і матеріальних ресурсів, триває вже майже 10 років, останні два – найгарячіша фаза, яка за своїм впливом на сьогоднішнє та майбутнє затьмарила всі попередні проблеми 2014-2021 років. І, хоча кінця їй не видно, варто вже задуматися, як і якою ціною можна відновити Україну. Що ж ми маємо зараз? З сумного: втрачено близько 20% території; є зменшення чисельності населення внаслідок окупації, еміграції та втрат у війні; перекис у статеві-віковій піраміді спостерігався як по всій Україні, так і в окремих регіонах і територіальних громадах, які найбільше постраждали від війни; відбулася повна деіндустріалізація цілих регіонів і міст; ослаблена вся система освіти – від школи до університетів і професійної підготовки; Україна

більше не є транзитною державою; кордон з агресором став зоною підвищеної небезпеки; наші експортні можливості були значною мірою знищені блокадою портів та руйнуванням портової інфраструктури. Позитивним є те, що стабільність української економіки виявилася вищою, ніж очікувалося; Україні обіцяють членство в ЄС; відкрито доступ до військових технологій; виникли нові інноваційні компанії в оборонному комплексі; аграрний сектор в цілому тримає ситуацію під контролем; міжнародні партнери обіцяють підтримувати нашу державу і надалі.

Повертаючись до вимог Єврокомісії, на перший погляд може здатися, що з євроінтеграцією в частині функціонування органів місцевого самоврядування в Україні все гаразд, зокрема, здійснено укрупнення кількості районів (зменшено з 490 до 136) та утворено 1469 територіальних громад [5]. Окремо, на думку Єврокомісії, заслуговує на увагу Закон про службу в органах місцевого самоврядування [13], реалізація якого позитивно вплине на посадових осіб місцевого самоврядування (виборних посадових осіб та службовців місцевого самоврядування), кандидатів на відповідні посади службовців місцевого самоврядування, оскільки визначає їхній статус. Також він підвищить конкуренцію та процедури надання послуг, зміцнить стабільність надання послуг в громадах та надасть ефективні інструменти для прийняття управлінських рішень. Він набуде чинності через шість місяців після опублікування, але не раніше ніж через шість місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні. Додатковим позитивом сприймається і впровадження вимог Європейської хартії місцевого самоврядування [7] щодо забезпечення якості надання послуг в громадах шляхом розв'язання таких питань, як: 1) організаційно-правові основи проходження служби в органах місцевого самоврядування; 2) умови найму працівників органів місцевого самоврядування, що дозволяють підбирати висококваліфікований персонал з урахуванням особистих якостей і компетенцій; 3) забезпечення можливостей для професійного навчання, винагороди та кар'єри; 4) належну матеріальну

компенсацію витрат, пов'язаних з діяльністю посадових осіб місцевого самоврядування.

Крім того, у звіті Європейської комісії [2] визначено такі позитивні фактори, як: прогрес у розмежуванні рівнів місцевого самоврядування (обласного, районного та муніципального); створення відповідних внутрішніх структур місцевих адміністрацій; закріплення фіскальної децентралізація; зміни, що створюють основу для відновлення постраждалих від війни регіонів. Крім цього в ЄС також очікується, що уряд оновить Державну стратегію регіонального розвитку (2021-2027) з урахуванням викликів війни та модернізує Державний фонд регіонального розвитку, щоб узгодити його з відновленням.

В розрізі цієї статті доречно підкреслити, що відповідно до Стратегії інновацій та ефективного місцевого врядування [1], європейські держави приєднуються до Ради Європи для досягнення більшої єдності, яка слугуватиме захистом та інструментом для реалізації принципів, які утворюють їхню спільну спадщину: демократію, права людини, верховенство права. Ці цінності сьогодні так само актуальні, як і півстоліття тому. Таким чином, належне врядування є парадигмою фактичного впровадження демократичних цінностей і стандартів. Ефективне врядування – багатогранна концепція, яка базується на правилах і практиках, як існують у всьому світі. Їхній загальний досвід і результати можна представити з використанням принципів європейської інтеграційної політики щодо належного демократичного врядування (рис. 2), що справляє і безпосередній вплив на розвиток місцевого самоврядування в Україні вже сьогодні. Необхідною умовою реалізації цих принципів є наявність ефективного місцевого самоврядування, яке стоїть на трьох «китах»: повноваженнях, достатніх ресурсах, відповідальності перед виборцями та державою [16].

Рис. 2. Принципи європейської інтеграційної політики щодо належного демократичного врядування

Джерело: Сформовано автором на основі [1]

Важливо зауважити, що Україна реалізує свій унікальний шлях реформи децентралізації завдяки кращим європейським практикам. Але тут, при завершенні першого етапу реформи, ми маємо серйозну прогалину – відсутність одного зі згаданих вище «китів»: незважаючи на нові повноваження та необхідні ресурси, ми не напускаємо відповідальність. Через протидію різних сторін, які не завжди є справедливими критиками, не вирішеним питання про відповідальність органів місцевого самоврядування за законність своєї діяльності. А без цієї складової місцева влада буде вразливою. Позитивним є те, що профільне міністерство вже представило дорожню карту наступного етапу впровадження реформи, завершальним акцентом якої має стати закріплення досягнень децентралізації в Основному Законі [6]. А поява третього важливого «кита» імплементується через механізм переформатування місцевих державних адміністрацій в префектурні органи з урахуванням нового законопроекту [11]. Передбачається, що алгоритм дій для забезпечення верховенства права буде таким [9]: 1) визначення порушення; 2) заява про усунення порушення (обов'язковість перевірки в термін 30 днів); 3) звернення до суду в разі

неусунення порушення (а коли є безпосередня загроза територіальній цілісності це не потребуватиме є проведення додаткових процедур та вимагає невідкладних дій префекта). Загалом Рада Європи вітає такі нововведення [14], але зазначає, що деякі положення є проблематичними та потребують ретельного розгляду з огляду на європейські стандарти, в тому числі: 1) передача контрольних повноважень префектам до ухвалення конституційних змін є ризик порушення балансу влади на визначеній території; 2) у будь-якому випадку надання наглядових повноважень місцевим адміністраціям несе в собі великий ризик надмірного нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування без будь-якої реальної користі; 3) деякі або більшість існуючих контрольних та інших контрольно-інспекційних механізмів мають бути скасовані; 4) повноваження запитувати інформацію від місцевих органів влади мають належати лише голові місцевої адміністрації і мають бути обмежені законом; 5) місцеві держадміністрації звільняються від обов'язку моніторингу актів, прийнятих громадою щодо забезпечення верховенства права.

Розглядаючи вплив євроінтеграційної політики на розвиток місцевого самоврядування в Україні доцільно відзначити, що в березні 2024 року Кабінет Міністрів України затвердив План Ukraine Facility, який стане основою для реалізації Програми фінансової підтримки України Європейського Союзу на період 2024-2027 років [19]. План включає проведення структурних реформ у державному секторі, реалізацію низки економічних реформ для покращення бізнес-клімату та підприємництва, а також дієві кроки в розвитку пріоритетних галузей, які повинні забезпечити швидке економічне зростання. Реалізація плану сприятиме європейській інтеграції України та подальшому сталому економічному розвитку. Загалом він містить понад 150 показників у 69 сферах реформування, реалізація яких запланована на період до 2027 року. План розроблено у повній координації з ключовими міжнародними партнерами України. На цьому фоні показники, передбачені планом, частково відповідають існуючим міжнародним зобов'язанням України за іншими договорами. А фінансування Ukraine Facility безпосередньо залежить від досягнення

передбачених показників. У 2024 році планується реалізувати понад 36 індикаторів у сферах удосконалення управління державними фінансами, протидії корупції, управління державним майном, розвитку людського капіталу. Важливо, щоб цей план включає реформу державного управління, яка безпосередньо впливає і на місцеве самоврядування. Передбачено реалізацію проєктів розвитку громад, особливо в таких сферах як: інфраструктура, освіта, підприємництво, малий бізнес, інновації, згуртованість, розумна спеціалізація, соціальна економіка, екологія тощо [4].

На заключення, варто виділити новину про те, що Єврокомісія готується запропонувати так звану переговорну рамку для України. Цей документ встановить загальні принципи майбутніх переговорів про вступ [8].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Євроінтеграційна політика має значний вплив на розвиток місцевого самоврядування в Україні, сприяючи створенню прозорих, ефективних та відповідальних громад на місцях. А реалізована нами реформа з децентралізації влади відзначається одним із ключових аспектів на євроінтеграційному шляху, оскільки вона сприяє розвитку місцевої демократії та зближенню муніципалітетів з цінностями Європейського Союзу.

Подальшого вивчення потребує вплив євроінтеграційного вектору та ідентифікація оптимальних шляхів адаптації вітчизняних механізмів управління до європейських стандартів. Тут важливо виважено скористатися досвідом інших країн, що вже пройшли шлях приєднання до ЄС. Загальна рамка наступних досліджень полягатиме в розробці конкретних рекомендацій та інструментів для покращення ефективності місцевого самоврядування в контексті євроінтеграційних процесів в Україні.

Література

1. Valencia Declaration 15th Conference of European Ministers responsible for local and regional government. *Council of Europe Portal*. URL: <http://surl.li/rvhhd> (дата звернення: 26.03.2024).

2. Ukraine 2023 Report: Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. *European Commission*. URL: <http://surl.li/mzqyk> (дата звернення: 26.03.2024).

3. Артёмов І. Стрельцов В. Інтеграція європейська: Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред.. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. - К.: НАДУ. 2010. 820 с.

4. Воробей В. По війні - фонди розвитку. *Medium*. URL: <http://surl.li/rvhho> (дата звернення: 26.03.2024).

5. Денис Шмигаль: Цього року Україна досягла значного прогресу в розвитку громад та регіонів. *Урядовий портал*. URL: <http://surl.li/rvhhu> (дата звернення: 26.03.2024).

6. Дорожня карта децентралізації: реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади. *Міністерство інфраструктури України (МІУ)*. URL: <http://surl.li/oikel> (дата звернення: 26.03.2024).

7. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <http://surl.li/akdvn> (дата звернення: 26.03.2024).

8. ЄК підготувала переговорну рамку для вступу України, та її навряд схвалять до червня – Politico. *Європейська правда*. URL: <http://surl.li/rvhij> (дата звернення: 26.03.2024).

9. Законопроект № 4298 про місцеві державні адміністрації – яку редакцію пропонує комітет ВРУ. *Портал «Децентралізація»*. URL: <http://surl.li/rvhin> (дата звернення: 26.03.2024).

10. Копійка В. Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посіб. / В.В. Копійка, Т.І. // за ред. Л.В.Губерського. - К. : Знання, 2009. – 751 с.

11. Про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні: Проект Закону України № 4298 від 30 жовтня 2020 року. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <http://surl.li/rklbh> (дата звернення: 26.03.2024).

12. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <http://surl.li/rvhjm> (дата звернення: 26.03.2024).

13. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 2 травня 2023 року № 3077-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <http://surl.li/rvhjv> (дата звернення: 26.03.2024).

14. Рада Європи підготувала новий висновок щодо проекту закону про реформування місцевих державних адміністрацій в Україні. *Портал «Децентралізація».* URL: <http://surl.li/rvhjz> (дата звернення: 26.03.2024).

15. Руденко О. Інтеграція європейська України : Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. - К.: НАДУ. 2010. - 820 с.

16. Ткачук А. Децентралізація. Стратегія змінюється? *Дзеркало тижня. Україна.* URL: <http://surl.li/rvhkg> (дата звернення: 26.03.2024).

17. Ткачук А. Що і як має змінюватися на регіональному та місцевому рівнях управління в зв'язку з набуттям Україною кандидатства до ЄС? Неформальні міркування. *Інститут громадянського суспільства.* URL: <http://surl.li/rvhkl> (дата звернення: 26.03.2024).

18. Угода про асоціацію. *Урядовий портал.* URL: <http://surl.li/aucvi> (дата звернення: 26.03.2024).

19. Уряд затвердив План для реалізації програми Ukraine Facility. *Урядовий портал.* URL: <http://surl.li/rxxbq> (дата звернення: 26.03.2024).

20. Царук М. Лідери ЄС вирішили відкрити переговори про вступ з Україною. *Дзеркало тижня.* URL: <http://surl.li/rvhlb> (дата звернення: 26.03.2024).

References

1. Council of Europe Portal (2008), “Valencia Declaration 15th Conference of European Ministers responsible for local and regional government”, available at: <http://surl.li/rvhhd> (Accessed 26.03.2024).
2. European Commission (2023), “Ukraine 2023 Report: Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions”, available at: <http://surl.li/mzqyk> (Accessed 26.03.2024).
3. Art'omov, I. and Strel'tsov, V. (2010), Intehratsiia ievropejs'ka: Entsyklopedychnyj slovnyk z derzhavnoho upravlinnia [European integration: Encyclopedic dictionary of public administration], NADU, Kyiv, Ukraine.
4. Vorobej, V. (2022), “After the war - development funds”, available at: <http://surl.li/rvhho> (Accessed 26.03.2024).
5. Government portal (2020), “Denys Shmyhal: This year, Ukraine made significant progress in the development of communities and regions”, available at: <http://surl.li/rvhhu> (Accessed 26.03.2024).
6. Ministry of Infrastructure of Ukraine (2020), “Road map of decentralization: reform of local self-government and territorial organization of power”, available at: <http://surl.li/oikel> (Accessed 26.03.2024).
7. Verkhovna Rada of Ukraine (1985), “European charter of local self-government”, available at: <http://surl.li/akdvn> (Accessed 26.03.2024).
8. Yevropejs'ka pravda (2024), “The EC has prepared a negotiating framework for Ukraine's accession, and it is unlikely to be approved before June - Politico”, available at: <http://surl.li/rvhij> (Accessed 26.03.2024).
9. Detsentralizatsiia (2024), “Draft law No. 4298 on local state administrations - what version does the VRU committee propose”, available at: <http://surl.li/rvhin> (Accessed 26.03.2024).
10. Kopijka, V. (2009), Yevropejs'kyj Soiuz: istoriia i zasady funktsionuvannia [The European Union: history and principles of functioning], Znannia, Kyiv, Ukraine.

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2024), Draft Law “On amendments to the Law of Ukraine "On Local State Administrations" and some other legislative acts of Ukraine regarding the reform of the territorial organization of the executive power in Ukraine”, available at: <http://surl.li/rklbh> (Accessed 26.03.2024).

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine “On the Principles of Domestic and Foreign Policy”, available at: <http://surl.li/rvhjm> (Accessed 26.03.2024).

13. Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Law of Ukraine “About service in local self-government bodies”, available at: <http://surl.li/rvhjv> (Accessed 26.03.2024).

14. Detsentralizatsiia (2024), “The Council of Europe prepared a new opinion on the draft law on reforming local state administrations in Ukraine”, available at: <http://surl.li/rvhjz> (Accessed 26.03.2024).

15. Rudenko, O. (2010), *Intehratsiia ievropejs'ka Ukrainy : Entsyklopedychnyj slovnyk z derzhavnoho upravlinnia* [European integration of Ukraine: Encyclopedic dictionary of public administration], NADU, Kyiv, Ukraine.

16. Tkachuk, A. (2020), “Decentralization. Is the strategy changing?”, available at: <http://surl.li/rvhkg> (Accessed 26.03.2024).

17. Tkachuk, A. (2022), “What and how should change at the regional and local levels of administration in connection with Ukraine's accession to the EU? Informal considerations”, available at: <http://surl.li/rvhkl> (Accessed 26.03.2024).

18. Government portal (2024), “Association Agreement”, available at: <http://surl.li/aycvi> (Accessed 26.03.2024).

19. Government portal (2024), “The Government approved the Plan for the implementation of the Ukraine Facility program”, available at: <http://surl.li/rxxbq> (Accessed 26.03.2024).

20. Tsaruk, M. (2023), “EU leaders decided to open accession negotiations with Ukraine”, available at: <http://surl.li/rvhlb> (Accessed 26.03.2024).

Стаття надійшла до редакції 25.03.2024 р.